LENA JAKUBČÁKOVÁ

MARTIN STRAKA

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie | Opava 2021

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

LENA JAKUBČÁKOVÁ

Odbor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Jindřich Štreit, dr. h. c.
Oponent: MgA. Ing. Peter Korček

MARTIN STRAKA

Opava 2021

ABSTRAKT

Bakalárska práca sa zameriava na fotografickú tvorbu slovenskej fotografky Leny Jakubčákovej. Práca je rozdelená do 13 kapitol, v ktorých odhaľuje autorkin pohľad na život a spôsob premýšľania skrze médium fotografie. Práca obsahuje analýzu jednotlivých fotografických cyklov. Jej úprimný záujem o ľudí ju v tvorbe posúva medzi uznávaných dokumentaristov. Práca tiež kontextualizuje Lenu Jakubčákovú v rámci slovenských dokumentárnych fotografov.

KĽÚČOVÉ SLOVÁ

Lena Jakubčáková, slovenská dokumentárna fotografia, V odlúčení/Spis 44, Baba z lesa, Umelecké vzdelávanie vo väzení, projekty Second Cities, PotoArt Centrum Marseille

ABSTRACT

This bachelor's thesis focuses on the photographic work of the contemporary slovak photographer Lena Jakubčáková. The thesis is divided into 13 chapters. Each one reveals the author's view of life and her thinking through the medium of photography, as well as the analysis of individual cycles. Her constant interest in human makes her work one of the renowned documentary photographers. The thesis contextualizes Jakubčáková within Slovak documentary photographers.

KEYWORDS

Lena Jakubčáková, slovak dokumentary photography, In seclusion/File 44, Granny from the woods, Eduart in prison, projects Second Cities, Marseille, PotoArt Centrum

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok: 2020/2021

Zadávající ústav:	Institut tvůrčí fotografie
Student:	Ing. Martin Straka
UČO:	46027
Program:	Filmové, televizní a fotografické umění a nová média
Obor:	Tvůrčí fotografie
Téma práce:	T: Lena Jakubčáková
Téma práce anglicky:	T: Lena Jakubčáková
Zadání:	Cílem bakalářské práce je přiblížit život a dílo fotografky Leny Jakubčákové. Prezentuje komplexně zpracovanou biografii, bibliografii, publikační a výstavní činnost autorky.
Literatura:	JAKUBČÁKOVÁ, Lena: Spis 44 (V odloučení). Košice, Dive Buki, 2016. JAKUBČÁKOVÁ, Lena: Between solitude and freedom, časopis EJMAP, Faculty of Mass Media Communication University of SS. Cyril and Methodius in Trnava, Trnava, 2020. HRABUŠICKÝ, Aurel - MACEK, Václav: Slovenská fotografia 1925-2000, Bratislava, Slovenská národná galéria, 2001. BIRGUS, Vladimír - MLČOCH, Ján.: Česká fotografie 20. století, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, KANT, Praha, 2005. MARKOVIČOVÁ, Veronika - PAŠTEKOVÁ, Michaela -VIAZANIČKA, Ján: Dokumemt 1, Bratislava, ARTTODAY, 2019.
Vedoucí práce:	prof. Mgr. Jindřich Štreit
Datum zadání práce:	16. 3. 2021

Souhlasím se zadáním (podpis, datum): 16.3.2021

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

PREHLÁSENIE

Čestne prehlasujem, že túto bakalársku prácu som vypracoval samostatne a uviedol som všetku citovanú literatúru a zdroje, ktoré som použil.

SÚHLAS

Súhlasím so zverejnením v Univerzitnej knižnici Slezskej univerzity v Opave a na webových stránkach Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opave a knižnici Uměleckoprůmyslového muzea v Prahe a na jej internetovej stránke.

POĎAKOVANIE

Chcem sa v prvom rade poďakovať samotnej Lene Jakubčákovej za jej čas a trpezlivosť v našich osobných rozhovoroch a za poskytnutie množstva materálu pre túto prácu. Zároveň sa chcem poďakovať profesorovi Mgr. Jindřichovi Štreitovi za konzultácie a vedenie tejto práce.

V Opave 16.7.2021

Martin Straka

OBSAH

Úvod 7

1. Fotografické začiatky 8
2. Anima a Animus 8
3. Hľadanie stratenej identity 9
4. V odlúčení 12
5. Spis 44 17
6. Umelecké vzdelávanie vo väzení 21
7. Second Cities a Marseille 23
8. Projekt Pazuchy 26
9. Baba z lesa 29
10. Vander 33
11. Fotografická ilustrácia 35
12. Pamäť na skle 38
13. Jakubčáková a D'Agata 41
14. Pedagogická činnosť 41

Záver 42

Výber z nezaradených fotografií 44

Kolektívne výstavy 46

Autorské výstavy 49

Publikované / zverejnené práce (výber) 52

(Spolu)práca na umeleckých projektoch 53

Prezentácie / konferencie (výber) 54

Workshopy (výber) 55

Nominácie a ocenenia 56

Zbierky v galériách a múzeách 56

Životopis 57

Menný register 60

Zoznam použitej literatúry a zdrojov 61

Úvod

Prvykrát som Lenu osobne stretol v Košiciach v roku 2016, kde práve vystavovala jeden zo svojích dlhodobých cyklov *V odlúčení*. Výstava nebola ako tie, na ktoré som bol dovtedy zvyknutý, konala sa totiž v Ústave na výkon trestu odňatia slobody, teda vo väzení. Tejto jednodňovej výstavy sa vtedy zúčastnilo aj niekoľko väzňov a tam som si všimol, s akým záujmom a empatiou sa s odsúdenými Lena rozpráva. Zdalo sa akoby sa poznali už roky. Bolo jasné, že si týchto ľudí získala a získala ich dôveru. Toto nezvyčajné prostredie s tak trochu nezvyčajnými ľuďmi na mňa zapôsobilo a pochopil som, že Lena Jakubčáková nie je len fotografka, ale v prvom rade človek, ktorého zaujímajú ľudia na okraji spoločnosti, ich podstata, ich duša a nie to, čím sa prehrešili.

Keď som si hľadal tému na bakalársku prácu, chcel som bližšie predstaviť niektorého z našich žijúcich autorov. Vybral som si práve Lenu Jakubčákovú, pretože je to jedna z mála žien fotografiek vôbec, ktorá sa venovala foteniu vo väzniciach a najmä na Slovensku. Je autorka fotografických kníh, príležitostná kurátorka výstav a spolupracovala na projektoch ako Second Cities, Košice – Marseille, Umelecké vzdelávanie vo väznici, Pamäť na skle a iných. Jej dlhodobý záujem v minulosti patril aj fotografickej ilustrácii a umeleckému prekladu. Mojim cieľom je komplexne zmapovať jej doterajšiu umeleckú činnosť a tvorbu a zasadiť do kontextu slovenských fotografických dejín.

Informácie použité v tejto práci som získal priamo z rozhovorov s fotografkou Lenou Jakubčákovou, ako aj z množstva publikácií.

1. Fotografické začiatky

Prvý kontakt s fotografickým remeslom mala Lena Jakubčáková vo svojich šestnástich rokoch, keď po smrti svojho starého otca našla v skrini jeho fotoaparáty a začala na ne fotiť. "*Bol tam strašne starý foťák Lubitel, tridsať rokov stará Minolta a Flexareta. Spočiatku som fotila pre seba, potom som sa prihlásila do fotokrúžku, ešte neskôr do fotoklubu*"[1].

Dlho fotila len tak pre seba a nakoľko sa vždy rada túlala a zaujímali ju ľudia, tak zväčša dokumentovala, ale jej vášňou boli aj fotografické experimenty. Niekoľko rokov chodievala na fotokrúžok, najskôr ako učeň, potom aj ako vedúca. Tam trávila dlhé hodiny zatvorená v tmavej komore. Bola to pre ňu vtedy terapia. Niekedy sa jej dokonca nakopilo toľko filmov, že ich do vyčerpania spracovávala. Láska k tejto forme výroby obrázkov jej zostala. Neskôr sa stala členkou košického Fotoklubu NOVA, ktorý sa zaoberá organizátorskou, lektorskou a výstavníckou činnosťou. Fotoklub sa tiež spolupodieľal na mnohých mestských, regionálnych, celoslovenských, ale aj medzinárodných súťažno-výstavných podujatiach a tvorivých dielňach. Analógový čiernobiely proces sa neskôr stal aj súčasťou jej pôsobenia na Fakulte umení v Košiciach. "*Nakoniec ma niekto prehovoril, nech to skúsim aj na Institutu tvůrčí fotografie. Neviem, ako sa to podarilo, pretože si stále myslím, že som amatér. Aj keď nie úplne najobyčajnejší, pretože fotografiou vo svojom vnútri žijem a naozaj pre mňa veľa znamená.*"[2]

2. Anima a Animus

Súbor farebných fotografií s tématikou prelínania svetov živých a mŕtvych je vytvorená v nočnej dobe, kde autorka využíva hru svetla a dlhé expozičné časy na vytvorenie akoby nadprirodzených javov. Zvláštna až magická atmosféra fotografií je umocnená prostredím zo starých cintorínov. Medzi fotografiami nájdeme aj autoportréty, z ktorých je postava zámerne pohybovo rozostrená, čím vzniká obraz akejsy duchovnej podstaty človeka. Tento druh fotografií prezrádza jej záujem o experimentovanie a lásku k cintorínom, opusteným miestam či starým domom. Autorka ich vytvárala najmä v začiatkoch jej tvorby.

1 https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura_region/fotky-dostanou-vezni-pred-propustenim20100616.html

2 https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura_region/fotky-dostanou-vezni-pred-propustenim20100616.html

3. Hľadanie stratenej identity

V období, keď Lena Jakubčáková začala experimentovať s farebným filmom, vznikol fotografický súbor autoportrétov, vytvorených v opustenom dome na Gemeri po rodinných predkoch jej manžela. Podľa slov autorky "*sprítomňovanie života týchto predkov ma neustále obohacuje o nové sebapoznanie*"[12]. Fotografka sa snaží do svojich autoportrétov dostať fotografie a predmety, ktoré sú v opustenom dome zachované po predkoch napíklad aj staré lekváre či maliny v rume z 50-tych rokov. Od začiatku cíti povinnosť opatrovať tento dom a rodinnú pozostalosť, pretože to vníma ako pečať po ľuďoch s povesťou čudákov, ktorých nikdy nepoznala. Tento dom niektorí miestni obyvatelia považovali dokonca za strašidelný a dlho sa mu vyhýbali, čo potvrdzuje aj fakt, že dom je postavený ďalej od ostatných domov tak, aby bol kontakt rodiny so susedmi obmedzený. Zvláštnu atmosféru opusteného domu autorka umocňuje fotením v nočných hodinách, kedy vznikli svojou farebnosťou obzvláštnené fotografie, v ktorých sa odráža Lenin boj so strachom z tohto domu ale aj okúzlenie či "*duchovné prepojenie dvoch svetov"*[3]. Autorka sa tak snaží oživiť "*dávno zabudnutý, v láske málo uchovaný čas*"[4]. Vnútorný obraz domu si Lena nesie aj mimo neho a tak ho dokázala vniesť aj do fotografií, ktoré neboli vytvorené v samotnom dome. Toto autorkine dlhoročné pátranie po spomienkach a minulosti na rodinu jej manžela z otcovej strany je podľa jej vlastných slov akoby hľadanie strateného času, čo úzko súvisí s hľadaním jej vlastnej identity. Tento súbor autorka plánuje v blízkej budúcnosti rozšíriť o ďalšie fotografie z archívu, ako aj nový umelecký výskum, ktorý bude naďalej pracovať s autoportrétnou tvorbou a s originálnymi nájdenými objektmi. Rada by ho raz uzavrela tiež svojskou fotoknižkou pod názvom Strašidelný dom.

Staré lekváre z 50-tých rokov, Lena Jakubčáková, 2021

3 Preis osobného rozhovoru s Lenou Jakubčákovou, 2021
4 Preis osobného rozhovoru s Lenou Jakubčákovou, 2021

Lena Jakubčáková, Anima a Animus, 2000-2005

Lena Jakubčáková, Hľadanie stratenej identity, 2008

4. V odlúčení

Ďalším väčším projektom Leny Jakubčákovej je cyklus z väzenského prostredia. K vzniku fotografického súboru o väzňoch v dvoch slovenských väzniciach Lenu priviedlo štúdium na Institutu tvůrčí fotografie, kde sa venovala dokumentárnej fotografii a v rámci štúdia si v prvom ročníku chcela vybrať nejakú väčšiu tému.

"*Môj otec práve vtedy robil vo väzení rekvalifikačné kurzy, takže som vďaka nemu dostala nápad fotiť väzňov. Všetky povolenia som si ale musela vybavovať ja. Musela som za to bojovať sama.*"[5]

Dostať sa s fotoaparátom do väznice bolo podľa slov autorky zo začiatku celkom jednoduché, jej otec tam končil kurz a opýtal sa riaditeľa väznice, či by tam mohla chodiť. Vtedajší riaditeľ väznice mal pre tento nápad pochopenie a tak súhlasil a povolil Lene návštevy na fotografovanie.

"*Lenže potom prišla nová vláda a riaditeľa zosadli z funkcií. Po nástupe nového riaditeľa som tam už len tak chodiť nemohla a musela som žiadať o povolenie v Bratislave. A potom už len oficiálne cez papiere. Mala som potvrdenie zo školy, že sa za mňa prihovárajú, i papier, že som už vo väzení fotila a že tam o mne vedia. V Bratislave s tým nemali problém, tak mi to nakoniec povolili. Na odpoveď som však čakala osem mesiacov a aj keď bola pozitívna, nijak mi nezaručovala, že mi samotní väzni dajú súhlas - ich dôveru som si musela získať sama. Keď som ale neskôr žiadala o povolenie do ženskej väznice, tak som ho nedostala. Je to ťažké.*"[6]

Lena Jakubčáková, *V odlúčení*, 2009

5 https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura_region/fotky-dostanou-vezni-pred-propustenim20100616.html

6 https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura_region/fotky-dostavnou-vezni-pred-propustenim20100616.html

V roku 2007 tak Lena Jakubčáková začala s návštevami v dvoch slovenských väzniciach, jednej v Sabinove a druhej v Prešove. Aj keď v Prešove je akési poloотvorené voľné oddelenie, z týchto dvoch väzníc častejšie navštevovala tú sabinovskú, ktorá má trochu tvrdší režim ako prešovská, ale nie až tak tvrdý ako známy Leopoldov a je vzdialená asi šesťdesiat kilometrov od Košíc, kde fotografka býva.

"Sú tam i vrahovia a možno naozaj nebezpeční ľudia. Lenže ja sa ich nepýtam na to, čo urobili"[7]

Lena Jakubčáková sa fotografovaniu väzňov venovala do roku 2011. Fotiť chlapov, ktorí sú vo výkone trestu ale nebolo jednoduché, zvyčajne sú fotografmi muži a je len málo žien, ktoré sa odvážia pustiť do takejto témy.

"Je jasné, že som sa vždy strašne bála, keď som išla na návštevu, vždy to ale veľmi dobre dopadlo. Neriešila som ich problémy a nepýtala sa ich za čo sedia. Som taký človek, že si skôr rozumiem s ľuďmi, ktorí su akoby odrezaní od spoločnosti. Odmalička som mala blízko k ľuďom, ktorí mali nejaký problém a nemali to vo spoločnosti ľahké. Takže čo sa týka komunikácie s väzňami, nemala som žiaden problém. Mám veľkú výhodu, že si dokážem získať ich dôveru. A nie je to, myslím, preto, že som žena, aj keď možno aj to mi pomohlo. Snažím sa k nim chovať korektne. Vykám im, mám k ním úctu a oni ju zasa majú ku mne. Komunikácia s nimi teda bola bez problémov, ale po fotografickej stránke je to trochu ťažšie. Rozprávať sa s nimi, to by som mohla od rána do večera, ale fotenie niekedy neide tak, ako by som si predstavovala. Vo väzení sú dosť malé priestory. A keď sme boli vonku, tak sa tam všeci na mňa nalepili a chceli sa fotiť. Lepšie je pracovať v malých skupinkách."[8]

Doposiaľ Lena Jakubčáková fotila a rozmýšľala iba čiernobielo. K farebnej fotografii Lenu priviedol fotograf a pedagóg prof. Jindřich Štreit, ktorý ju prehovoril, aby tento projekt vyskúšala urobiť vo farbe. Ako hovorí sama autorka: *"Spočiatku som sa s tým nemohla nejak vyrovnať, ale teraz sa mi to zdá lepšie"*[9]. Rozhodnutie urobiť projekt *V odlúčení* vo farbe bolo určite správne, nakoľko tam farby hrali dôležitú úlohu. Tiež máme možnosť vidieť, že všetci väzni sú oblečení v modrých úboroch. Modrá farba väzenských úborov tak trochu pripomína oblohu, voľnosť a významovo tak kontrastuje so životom vo väzení.

---

7 https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura_region/fotky-dostanou-vezni-pred-propustenim20100616.html

8 https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura_region/fotky-dostanou-vezni-pred-propustenim20100616.html

9 https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura_region/fotky-dostanou-vezni-pred-propustenim20100616.html

Lena Jakubčáková sa tiež snažila odsúdených nejkým spôsobom motivovať k spolupráci ale aj potešiť ich.

"*Veľmi túžia mať nejakú fotografiu na pamiatku, hoci maličkú. Každý z väzňov chce mať svoju fotku a ja za posledné peniaze, čo mám, im vždy nejake urobím. Potom im pri ďalšej návšteve prinesiem snímky z posledného fotenia a ukážem im ich. Dať im ich ale nemôžem. Riaditeľ prešovskej a sabinovskej väznice rozhodol, že ich nemôžu odomňa dostať. Mne je to hrozne ľúto, pretože ich by určite motivovalo, keby svoju fotku mali na skrinke. Boly by šťastní. Dať im ale žiadnu nemôžem, pretože to by snáď potom zatvorili aj mňa. Ale mali by ich vraj dostať tesne pred prepustením"*[9] *,spomína autorka."*[10]

Podobne v slovenských väzniciach fotografoval aj jej školiteľ Jindřich Štreit či uznávaný uznávaný slovenský fotograf Tibor Huszár, ktorý v devädesiatych rokoch napríklad dokumentoval vzbury vo väzení v Leopoldove, Ilave a Novej Dubnici. Jeho fotografie sú rovnako citlivé a fotené srdcom ako v prípade Leny Jakubčákovej. Na rozdiel od Leny však Huszár fotil z úplne iných pohnútkov. Zatiaľ čo Lena Jakubčákova fotí väzňov, pretože podvedome cíti záujem spoznať ľudí za mrežami, Tibor Huszár sa do väzníc dostáva v období veľkých politických zmien na Slovensku, ktoré sa snaží zdokumentovať.

Lena Jakubčáková v roku 2017 vystavovala fotografie z tohto cyklu aj priamo vo väzniciach v Prešove a v Sabinove, v ktorých realizovala aj projekt Umelecké vzdelávanie odsúdených. V rovnakom roku sa jej tiež podarilo zorganizovať výstavy aj v ženských väzniciach v Levoči a Nitre. Bola to veľmi nevšedná inštalácia, pretože autorka sa musela vysporiadať s priestormi väznice, ktoré jej na výstavu boli poskytnuté. Fotografie inštalovala napríklad do rebríkov, na palety alebo aj na šnúry od prádla.

Pri príležitosti vydania fotografickej knihy *Spis 44* z tohto cyklu v roku 2016 pripravila Lena Jakubčáková aj veľkú výstavu pre Stredoeurópsky dom fotografie v Bratislave. Fotografický súbor *V odlúčení* bol tiež vystavovaný aj na rôzných iných výstavách na Slovensku, v zahraničí alebo susednom Česku.

10 https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura_region/fotky-dostanou-vezni-pred-propustenim20100616.html

Lena Jakubčáková, *V odlúčení*, 2007-2010

Výstava *V odlúčení*, ženská väznica Levoča, 2016

Vernisáž výstavy *V odlúčení*, väznica Košice, 2016

Vernisáž výstavy *V odlúčení*, väznica Prešov, 2017

Vernisážová diskusia, *V odlúčení*, väznica Nitra, 2017

5. Spis 44

V roku 2016 bola ako výsledok projektu V odlúčení vydaná kniha s názvom *Spis 44*. Portréty väzňov, ale aj zátišia vypĺňujúce celý príbeh sú veľmi citlivé a odráža sa v nich autorkin záujem o človeka. *Spis 44* je kniha pripominajúca väzenskú zložku, ktorá navyše priťahuje čitateľa svojími premyslenými detailami, akými sú napríklad ručne robené pečiatky alebo prebal so stuhami na zviazanie knihy. Je akýmsi záznamom pocitov uväznených a odsúdených ľudí v odlúčení. Autorka ich chce predstaviť aspoň na chvíľu ako rovnako dôležitých ľudí, ktorí majú teoreticky rovnaký potenciál ako my. Fotografka zapojila samotných väzňov do pečiatkovania celého knižného nákladu. Skutočnosť, že sa samotní odsúdení takýmto spôsobom podieľali na tvorbe, dodáva knihe o to väčšiu pridanú hodnotu.

Spis 44 je jasne koncipovaná kniha s veľkým ohľadom na jej citlivú tému. V úvode knihy je na kúsku papiera v odpovediach väzňov ukrytá dôležitosť slobody a skúsenosti niektorých odsúdených s väzením. Lena Jakubčáková im položila tieto dve otázky: "*Čo pre vás znamená sloboda? Čo vám dala skúsenosť z uväznenia?*". Kniha sa nedá označiť za reportáž, ale nedá sa to ani úplne vylúčiť. Veľa podobných projektov zhotovovania fotografií väzňov sú spravidla reportážneho štýlu. V tomto prípade sa nám však nežiada hodnotiť osoby z knihy. K realite odsúdeného človeka ani k jeho priestupku voči spoločnosti sa nevraciame. Dalo by sa povedať, že na stranách sa nám sprostredkováva príbeh jedného človeka opakovane sa vracajúceho do väzníc v Prešove a Sabinove v priebehu troch rokov.

Kniha *Spis 44*, Lena Jakubčáková, 2016, grafický dizajn: Samuel Čarnoký

Autorka nám tak ponúka svoju jedinečnú pozíciu a pohľad na tieto scény, čo je veľkým prínosom pre čitateľa. Lena nám ponúka portréty odsúdených ale neštylizuje ich, pozorne čaká na vhodnú chvíľu, kedy väzni začnú byť sami sebou, dokumentuje dianie z pozície väzňa, akoby bola jednou z nich. Ukazuje nám, že má pre tieto momenty cit a podvedomý záujem o ľudí na takzvanom okraji spoločnosti.

Dlhšie dozrievanie tomuto projektu jednoznačne prospelo a potvrdzuje to aj získanie Národnej ceny za dizajn v roku 2018. Cenu získal Samuel Čarnoký, ktorý bol hlavným dizajnérom knihy avšak v úzkej komunikácii s autorkou, ktorá mala o niektorých knižných riešeniach jasné predstavy. Predložil ju ako hotové dielo so všetkým, čo k tomu patrí. Fotografiam v knihe doprial maximálny priestor, každej fotografii je vyhradená celá dvojstrana bez okrajov. Navyše fotografia, ktorú samotná autorka považuje za výnimočnú je dizajnovaná na špeciálnu trojstranu. Je to fotografia väzňov v autobuse, kde sa prelína interér autobusu s krajinou. sa o to viac môže ponoriť do väzenského prostredia. Modrý obal je navrhnutý tak, aby pripomínal modré väzenské úbory. Rovnako aj zapojenie väzňov do procesu pečiatkovania dodáva knihe pridanú hodnotu. Kniha bola vybraná aj na prestížnu prehliadku Bienale Brno 2018 a v podobe makety tesne pred vydaním sa dostala medzi finalistov knižných fotografických súťaží Kassel Dummy Award 2016 a Self Publish Riga 2016.

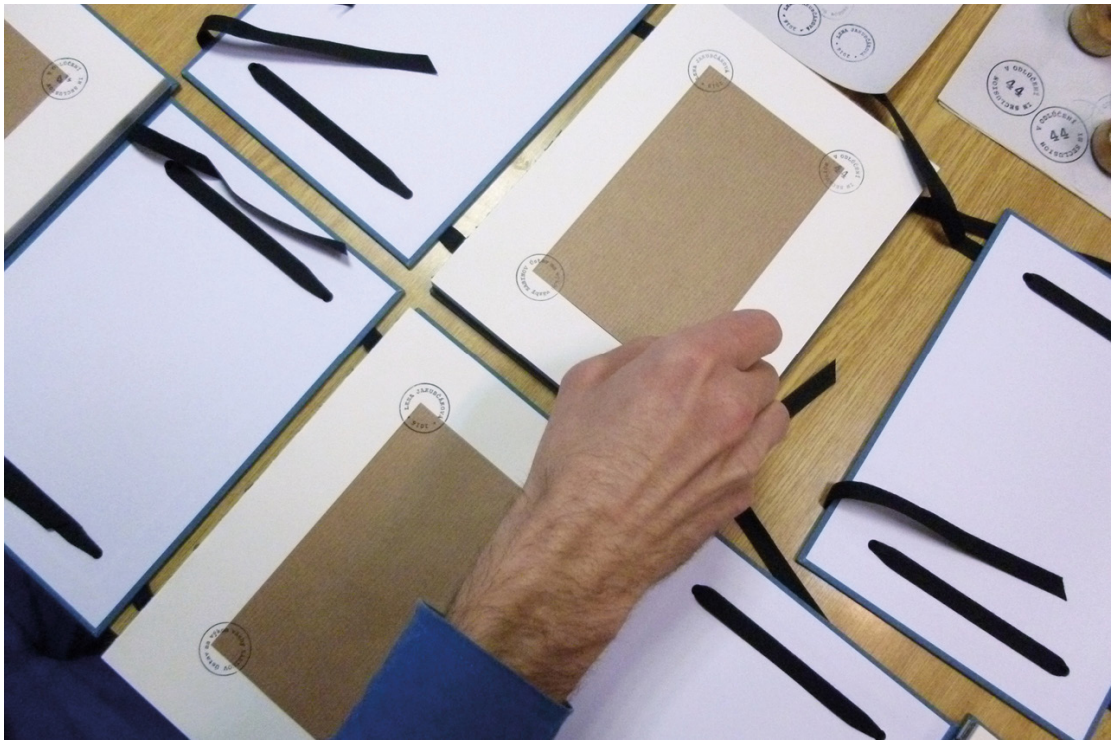

Pečiatkovanie knihy *Spis 44*, 2016

Kniha *Spis 44*, Lena Jakubčáková, 2016

Kniha *Spis 44*, Lena Jakubčáková, 2016

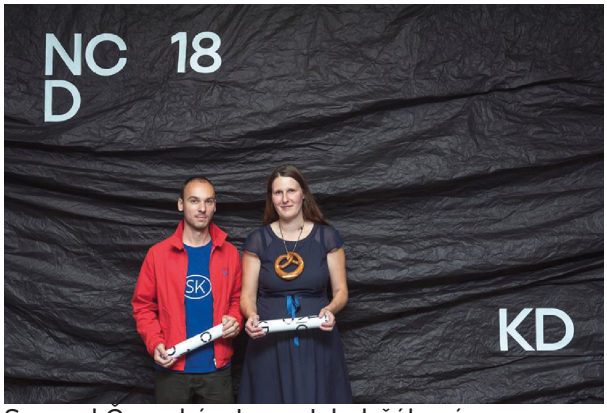

Samuel Čarnoký a Lena Jakubčáková,
udeľovanie cien za dizajn 2018

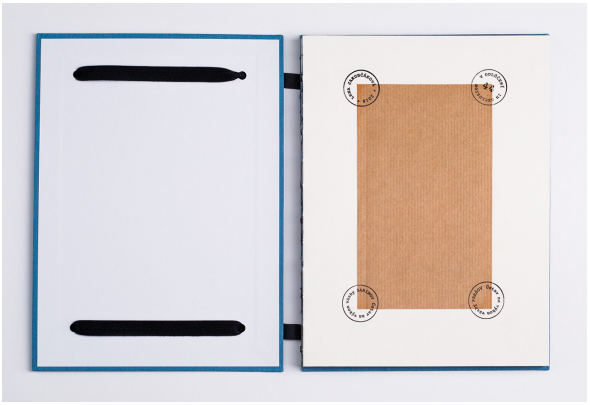

Kniha *Spis 44*, Lena Jakubčáková, 2016

Kniha *Spis 44*, Lena Jakubčáková, 2016

Prof. Jindřich Štreit a Lena Jakubčáková
Stredoeurópsky dom fotografie, Bratislava,
2017

Lena Jakubčáková, *V odlúčení*, 2009-2010

6. Umelecké vzdelávanie vo väzení

Projekty dlhodobého umeleckého vzdelávania vo väzenských ústavoch sa v západnej Európe začali realizovať už v druhej polovici minulého storočia. Na Slovensku bol však takýto projekt pilotný a v začiatkoch navyše nie príliš očakávaný. Komunikácia medzi svetom umenia a svetom za väzenskými múrmi bola v niektorých zahraničných veľkomestách relatívne bežnou rutinou, avšak u nás to bolo niečo úplne nové. Takýto druh vzdelávania sa pod záštitou košického občianskeho združenia PhotoART Centrum v rokoch 2011 až 2018 realizoval na Otvorenom oddelení Ústavu na výkon väzby a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody v Prešove. Výhodou pre košické združenie bola individuálna skúsenosť Leny Jakubčákovej pri realizovaní jej praktickej bakalarskej práce s názvom *V odlúčení*. Spolu s fotografom Pavlom Maria Smejkalom v rámci tohoto projektu viedla fotografický ateliér v prešovskej väznici vrátane výnimočných vychádzok za umením. Tieto skúsenosti Lena spolu so Smejkalom neskôr rekapitulovala pre monografiu Soni Vancakovej "Odsúdení" / Život za mrežami a návrat na slobodu", Equilibria, Košice 2021

Fotografický dokument o väzňoch z prešovskej a sabinovskej väznice tak zohral spolu s účasťou Košíc na súťaži o európske hlavné mesto kultúry významnú úlohu, pretože na Slovensku inicioval medzinárodnú spoluprácu na projektoch vzdelávania, reflexie a tvorby umenia vo väznici so zahraničnými partnermi z Marseille, Barcelony, Paríža, Milána a Wuppertalu. Košickému občianskému združeniu PhotoART, ktorého je Lena Jakubčáková členkou, ponúkli partneri z Marseille kooperáciu v rámci projektu Eduart in prison a vznikla tak medzinárodná spolupráca na tomto projekte. Projekt viedol riaditeľ združenia Pavlol Maria Smejkal, slovenský fotograf a kurátor, ktorý ho celý čas v rámci partnerstva režíroval, administroval a aktívne sa ho zúčastňoval.

Spolupráca s podobnými partnermi (bez Wuppertalu, ale s univerzitou v Oslo) pokračovali v umeleckých aktivitách (tentoraz s filmovými archívmi) v projekte In Living Memory vo viacerých európskych väzniciach v Barcelone, Marseille, Miláne a Prešove. Konferencie v Marseille spojenej s návštevou tamojšej väznice sa zúčastnil aj vtedajší riaditeľ ústavu slovenského Zboru väzenskej a justičnej stráže a tiež jeden vychovávateľ. Zahraniční partneri z Marseille, Barcelony, Paríža, Milána a Wuppertalu sa počas týchto projektov viackrát zúčastnili na spoločných workshopoch v prešovskej väznici a v rámci toho sa vo väzniciach aj na verejnosti prezentovali výsledky tvorivej spolupráce. V ich dlhodobej praxi filmového, divadelného a tanečno-performačného umenia vo väzniciach spomínaných

veľkomiest, v rámci ktorej boli bežné nielen samotné prezentácie výsledkov na verejnosti, ale aj ocenenia na medzinárodných festivaloch, im totiž chýbala spolupráca s partnerom z oblasti výtvarného umenia, resp. fotografie. Do procesu vzdelávania a workshopov na Slovensku boli zapojení aj bývalí študenti ITF Dávid Doroš, Karol Stollmann tiež tanečníčky zo zoskupenia Heeb.she., divadelný režisér Vilo Čikovský, ako aj viacerí dobrovoľníci a študenti košickej Fakulty umení.

Tvorivé dielne, umelecké vzdelávanie na Otvorenom odd. ÚVT Prešov, 2011 – 2014

7. Second Cities a Marseille

V roku 2013 sa slovenské mesto Košice a francúzske Marseille stali Európskymi hlavnými mestami kultúry, čo ešte viac prispelo k umeleckej spolupráci fotografov týchto dvoch miest v rámci projektu Second cities, zameraného na spoluprácu umelcov z druhých najväčších európskych miest v rámci košického združenia PhotoArt Centrum, pod vedením významného fotografa-umelca Pavla Maria Smejkala. Do tohto projektu boli zapojení fotografi ako Ula Tarasiewicz, ktorá sústredila na starú socialistickú architektúru. Ďalšími umelcami boli Evžen Sobek, Daniel Hermes z Grazu alebo Mindaugas Kavaliauskas z litovského Kunasu, ktorí sa zameriavali na dokumentovanie verejného ale aj súkromného života obyvateľov Košíc. Do tohto projektu bola zapojená aj Lena Jakubčáková, ktorá vytvorila fotografický cyklus Marseille. Tento cyklus vznikol počas viacerých pobytov autorky v Marseille, kde dokumentovala ľudí rôznych národností, tradícií a náboženského vyznania. Jeden rok sa sústredila na centrum a obľúbené miesta, v iný rok, kedy bol projekt zameraný na sídliská, sa nevedome spolu s dieťaťom a umelkyňou a známou kurátorkou z východného Slovenska Danielou Kapráľovou pohybovala v najkriminálnejších zónach marseillských “cités”.

Prostredníctvom fotografií v tomto cykle tak máme možnosť vidieť pre Marseille typickú multikulturalitu. Lena Jakubčáková fotografovala ľudí, s ktorými nadviazala rozhovor či dlhodobé priateľstvá alebo ktorí ju len niečim zaujali. Zastúpenie v tomto cykle majú najmä portréty obyvateľov mesta. Lena používa jednoduchšie kompozície, tváre a postavy su centrálnejšie, sústredí sa na človeka a jeho výraz. To vedie k intímnejšiemu kontaktu s portrétovaným, čo autorku posúva bližšie k aktuálnym snahám v súčasnej fotografii. Časť týchto fotografií bola predstavená aj formou autorských výstav v Prešove (Wave, 2011) a v Českých Budějoviciach (Café au chat noir, 2012) a tiež na výstavách projektu Second Cities v Košiciach (Východoslovenská galéria, A 22, 2011 a galéria Bašta, Východoslovenské múzeum v Košiciach 2010, v Bratislave - Francúzsky Inštitút, 2013, v Prahe - galéria Václav Lídl, 2013 a v Marseille - Espace Culture 2012 a knižnica Alcazar 2013, fotogaléria NOVA, 2013).

Lena Jakubčáková, Marseille, 2010-2013

Lena Jakubčáková, Marseille, 2010-2013

8. Projekt Pazuchy

Slovenská výtvarníčka Nina Šošková v r.2013 realizovala s Lenou Jakubčákovou fotografické dielo s tématikou ľudského tela a intimity s názvom Pazuchy. Autorky vo svojom spoločnom diele odhaľujú intímne miesta na ľudskom tele. Idea však patrí Nine nakoľko Lena sa prirodzene takýmto témam nevenuje. Sú to miesta kde sa stretá rameno s trupom - pazuchy. Šošková s Jakubčákovou tieto miesta stavajú do ostrého kontrastu s verejným priestorom a všadeprítomným pohľadom náhodnej verejnosti. Mužské i ženské podpazušia boli vyobrazené v sérii veľkorozmerných fotografií, ktoré autorky inštalovali na betónové steny frekventovaného podchodu v Topoľčanoch pod Autobusovou stanicou, kde sa nachádza uznávaná galéria Nástupište 1-12. Tieto intímne, pritom však bežne odkrývané miesta tak boli vystavené pohľadom verejnosti. V náhodnom chodcovi, ktorý sa stáva divákom, tak autorky vyvolávajú akési "*vnútorné napätie prameniace z rozporu medzi prirodzenou hanblivosťou a bezhraničným exhibicionizmom, medzi potrebou odkloniť pohľad a zvedavosťou, či priamo voyerizmom.*"[11] Ďalšie otázky a asociácie v divákovi vyvolávajú len tušené pohlavie či vek zobrazovaných modelov. Vône a pachy si divák domyslí a vynoria sa mu jeho vlastné asociácie.

11 zdroj: http://www.ninasoskova.sk/?go=foto&album=pazuchyy&n=6

Autorky o projekte *Pazuchy*

Nina: "*Pazuchy som mala v hlave už dlhší čas lebo ma to miesto fascinuje už dlhší čas a považujem ho za dosť intímne miesto, kotré ľudia odkrývajú vonku a tak som oslovila lenu že či niede do spolupráce.*"
Lena: "*Vybrali s me v podstate len 15 fotiek ale naozaj nafotilo sa toho viac aj keď som sa na začiatku bála, či vôbec takýchto ľudí nájdeme.*"
Nina: "*Táto výstava nieje vôbec riešená z pohľadu nejakého gender alebo feministicky ladená. Práve naopak pohľad na všeobecné generačné rozdiely ľudí a vôbec všeobecne riešené miesto ako také na tele.*"
Lena: "*Pre väčšinu to bol taký pocit veľmi zvláštny ako keby odhaľovali niečo naozaj veľmi veľmi intímne a sami nevedeli ako sa budú tváriť a čo budú cítiť keď tú pazuchu vystavia objektívu.*"
Nina: "*Veľa ľudí to miesto odhaľuje ako som mala možnosť spomenúť už u tých mužov v posilňovni a nie je to miesto, kotré si bežne zakrývaš ako je spodná bielizeň ale je to práve vonku miesto, keď ho v lete ukazuješ na plavárni, keď ho ženy ukazuju na plesoch a zrazu, keď máš to miesto zaznamenať, tak s tým majú ľudia problém.*
Lena: "*Ja keď vidím neoholenú napríklad ženu, mne to je práve že sympatické. Iným ľuďom sa to buď hnusí alebo si pomyslia (podľa toho, čo som sa rozprávala s ľudmi), že to tá žen robí naschvál aby upútala pozornosť že ona, kedže väčšina žien je tých, ktoré sa holia, aby nejakým spôsobom akože upozornila alebo revoltu dokonca. Jednoducho pre ňu to vôbec nie je dôležité.*"
Nina: "*Na tej výstave budú mať ľudia možnosť vidieť že sú tam mená a vek. Ešte sú tam obsiahnuté rôzne generačné rozdiely. Je tam najmladšia dievčina Lejka, ktorá ma osem rokov a najstarší je pán 62 rokov plus je k tomu krátka anotácia. Pýtali sme sa cih priamo na miesťte keď sme ich fotili čo si o tejto téme myslia, čo pri tom cítia keď sú zaznamenávaní.*"
Lena: "*Niektoré fotografie, ktoré sa nedostali do tej tlačenej podoby budú prezentované formou projekcie a tu sme zvolili formou takých detailov, výrezov tých pazúch kde sa tie pazuchy naozaj menia na také akoby imaginárne krajiny. Táto výstava je akoby ušitá na tento priestor. (pozn., nástupište).*"
Nina: "*Ako keby to intímne miesto, to také bežné čo si zakrývame, dať práve naopak von. Von do prašného frekventovaného priestoru, kde denne prejde niekoľko desiatok, stoviek ľudí, ktorí cestujú a akým spôsobom sa budú na tie partie pozerať*"[12]

12 https://youtube.com/watch?v=rO-e5eT3v4g&feature=share

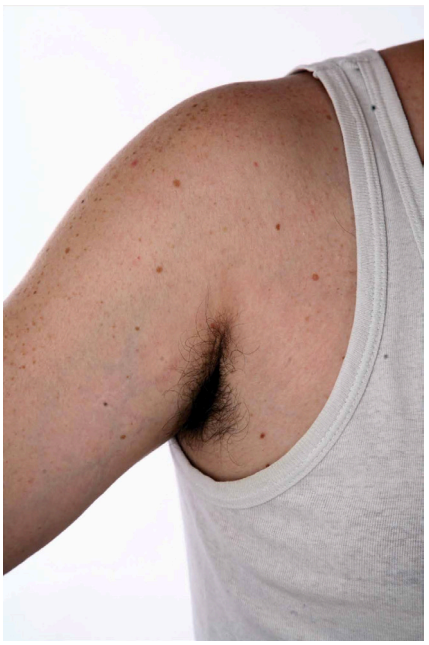

Nina Šošková, Lena Jakubčáková, *Pazuchy*, 2013

9. Baba z lesa

Jedným z dlhodobých projektov Leny Jakubčákovej je fotografický dokument s názvom *Baba z lesa*. Tento cyklus je výsledkom 20-ročného skúmania života poslednej obyvateľky dediny Košické Hámre. Dedina bola v 60-tych rokoch odsúdená na likvidáciu kvôli výstavbe vodného diela Ružín. Je o žene, ktorá mala odvahu postaviť sa proti nariadeniam vtedajšieho režimu a ktorá nebola ochotná opustiť svoj domov, miesto, s ktorým bola pevne zrastená. Presťahovala sa len o pár metrov ďalej od svojho pôvodného domu nad zaplavenou dedinou. Nový dom si spolu so svojou mamou (iniciátorkou tejto individuálnej revolty) a miestnymi dobrovoľníkmi postavila načierno a kvôli tomu bola dlhé roky aj prenasledovaná a zastrašovaná.

Ak by sme chceli preskúmať kam až siahajú korene tohto projektu, museli by sme sa vrátiť do doby, keď mala Lena asi šesť rokov. V tomto období svojho života začala navštevovať Katarínu Kiovskú so svojim starým otcom. Neskôr, keď už bola staršia, navštevovala takzvanú babu z lesa aj sama. Takto si Lena postupne vytvorila vzťah ku Kataríne Kiovskej a k tamojšiemu zvláštnemu miestu, ktoré sama nazýva kráľovstvom baby z lesa. Toto miesto a drsný charakter ženy sa zdá byť pre ľudí z mesta navonok odstrašujúci, avšak autorka prenikla pod povrch a chce nám ukázať, že "*tento jemný závoj skrýva láskavé srdce, neobvyklé životné skúsenosti a vzácnu múdrosť získanú samotným životom.*"[13]. V prvej fáze práce s týmto projektom Lena Jakubčáková so súborom fotografií *Baba z lesa* získala prvé miesto v prestížnej fotografickej súťaži Slovak Press Photo 2014 v kategórii každodenný život. Bol to prvý pokus o finálny výber, ktorý Lena zároveň odovzdala aj v rámci praktickej diplomovej práce na Institute tvůrčí fotografie v Opave, kde v rokoch 2006 až 2014 študovala.

Tento kontrast je vnesený aj do vzhľadu autorskej knihy s názvom *Baba z lesa.* Maketa tejto autorskej knihy bola na svete v roku 2017 aj vďaka Fondu na podporu umenia. Táto prvá verzia knihy mala čierny prebal a biely obal, veľkosť modlitebnej knižky a 226 strán. O grafickú úpravu sa postarala Katarína Rybnická. Kniha bola rozdelená do desiatich kapitol, v ktorých je zdanlivo zanedbaný domov baby z lesa zastúpený zátišiami, ktoré odkazujú na Vanitas - tému pominuteľnosti a márnosti, typickú pre staré maliarske zátišia.

13 JAKUBČÁKOVÁ Lena, Baba z Lesa, 2017

Autorka prostredníctvom zátiší poukazuje na to, že zánik hmotného sveta je zároveň začiatok niečoho nového. Na túto tému autorka nakrútila aj krátky film[14], v ktorom máme možnosť babu z lesa aj počuť rozprávať v jej rodnom dialekte. Na strihu tohto filmu spolupracoval Boris Vaitovič a s natáčaním vypomáhala aj dlhoročná Lenina kamarátka a v súčasnosti študentka ITF Maruška Špaková.

Priebežnými výstavami a maketou autorskej knihy však tento projekt nekončí. Baba z lesa tesne po dokončení prvej knihy a viacerých verejných prezentáciách zomiera, ale asi po troch rokoch s potrebným odstupom Lena Jakubčáková na ňom pracuje ďalej a ide viac do hĺbky, pátra po okolnostiach súvisiacich s presťahovaním Kataríny Kijovskej. Pôvodnú verziu knihy tak rozširuje o históriu zaplavenej dediny Košické Hámre, kde používa aj archívne dobové zábery ešte z čias pred zaplavením.

Okrem dobových fotografií knihu dopĺňa aj rôznymi autentickými úradnými písomnosťami a dokumentmi, v ktorých sa pojednáva o problémoch s jej vysťahovaním. Aktuálne tak vzniká historická časť knihy, v ktorej sa okrem spomínaných materiálov ocitajú aj mapy, ukážky z niekoľko rokov trvajúcej listovej korešpondencie s vtedajším Ministerstvom financií a kanceláriou Prezidenta republiky, ďalej dokumenty zo Štátneho archívu v Košiciach a fotografického archívu Tlačovej agentúry Slovenska, ako aj napr. články z dobových časopisov. Autorka si totiž po čase uvedomila, ako dôležité je v knihe napokon prepojiť neskorší osamelý život tejto miestnej rebelky s jej životom v rámci fungujúcej a neskôr zaniknutej dediny, ktorý Lena poznala iba z jej rozprávania a nevenovala mu predtým potrebnú pozornosť.

Druhú časť knihy venuje už staršej Kataríne Kiovskej - tzv. Babe z lesa a zároveň jej krtsnej mame, kde nájdeme aj portréty a zátišia z pôvodnej makety knihy z roku 2017. Pribudnú navyše aj fragmenty autentických textov z monológov a rozhovorov, ako aj obrazové experimenty v podobe screenshotov zo spomínaného krátkeho filmu s titulkami, ktoré prispejú kinematografickým prvkom v knihe. V súčasnosti Lena Jakubčákova pripravuje vydanie tejto novej autorskej knihy pre vydavateľstvo Absynt, ktoré je známe svojim zameraním na reportážnu a dokumentárnu literatúru a ktoré knihou Baba z lesa uvedie na začiatku budúceho roka novú edíciu fotografických kníh. Takéto zameranie na Slovensku naozaj absentovalo. Finálna autorská kniha v čase písania tejto práce ešte nie je graficky spracovaná a existuje len v podobe pracovnej makety.

14 Odkaz na krátky film Baba z lesa: https://www.youtube.com/watch?v=EiAzQudHd_k&t=10s

Lena Jakubčáková, z prvej makety knihy *Baba z lesa*, 2016

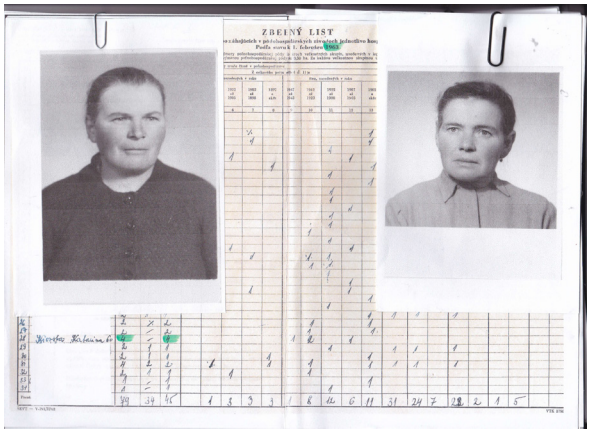

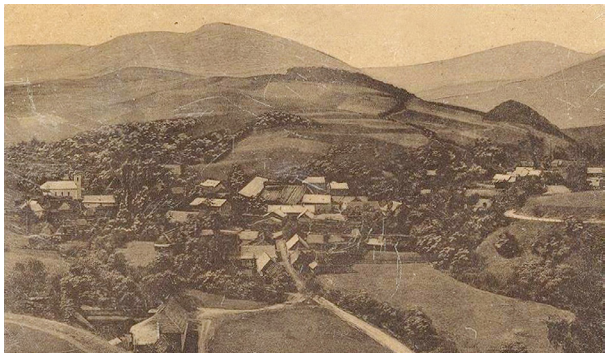

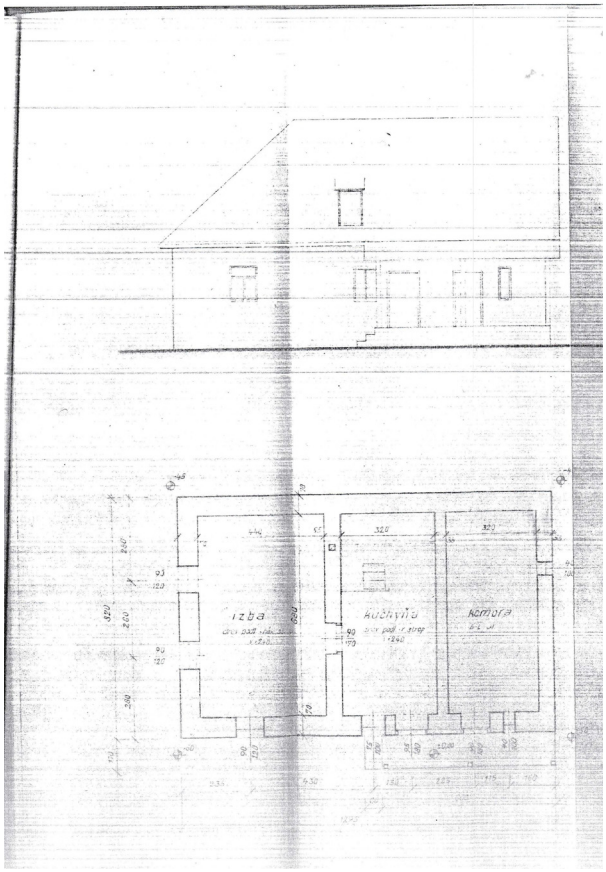

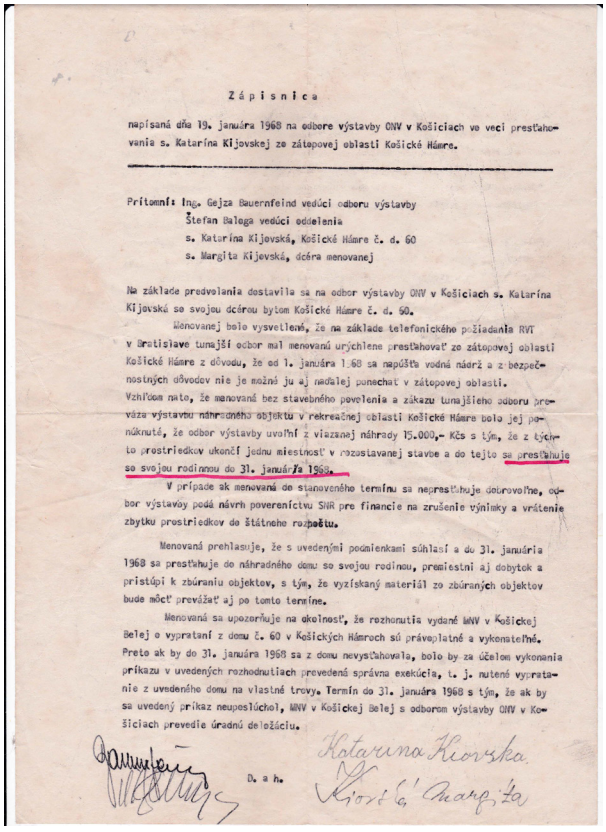

Z á p i s n i c a

napísaná dňa 19. januára 1968 na odbore výstavby ONV v Košiciach vo veci presťahovania s. Kataríny Kijovskej zo zátopovej oblasti Košické Hámre.

Prítomní: Ing. Gejza Bauernfeind vedúci odboru výstavby
Štefan Baloga vedúci oddelenia
s. Katarína Kijovská, Košické Hámre č. d. 60
s. Margita Kijovská, dcéra menovanej

Na základe predvolania dostavila sa na odbor výstavby ONV v Košiciach s. Katarína Kijovská so svojou dcérou bytom Košické Hámre č. d. 60.

Menovanej bolo vysvetlené, že na základe telefonického požiadania RVT v Bratislave tunajší odbor mal menovanú urýchlene presťahovať zo zátopovej oblasti Košické Hámre z dôvodu, že od 1. januára 1.68 sa napúšťa vodná nádrž a z bezpečnostných dôvodov nie je možné ju aj naďalej ponechať v zátopovej oblasti. Vzhľadom na to, že menovaná bez stavebného povolenia a zákazu tunajšieho odboru prevádza výstavbu náhradného objektu v rekreačnej oblasti Košické Hámre bolo jej pokrnuté, že odbor výstavby uvoľní z viazanej náhrady 15.000,- Kčs s tým, že z týchto prostriedkov ukončí jednu miestnosť v rozostavanej stavbe a do tejto sa presťahuje so svojou rodinou do 31. januára 1968.

V prípade ak menovaná do stanoveného termínu sa nepresťahuje dobrovoľne, odbor výstavby podá návrh poverenictvu SNR pre financie na zrušenie výnimky a vrátenie zbytku prostriedkov do štátneho rozpočtu.

Menovaná prehlasuje, že s uvedenými podmienkami súhlasí a do 31. januára 1968 sa presťahuje do náhradného domu so svojou rodinou, premestní aj dobytok a pristúpi k zbúraniu objektov, s tým, že vyzískaný materiál zo zbúraných objektov bude môcť prevážať aj po tomto termíne.

Menovaná sa upozorňuje na okolnosť, že rozhodnutia vydané MNV v Košickej Belej o vyprataní z domu č. 60 v Košických Hámroch sú právoplatné a vykonateľné. Preto ak by do 31. januára 1968 sa z domu nevysťahovala, bolo by za účelom vykonania príkazu v uvedených rozhodnutiach prevedená správna exekúcia, t. j. nútené vypratanie z uvedeného domu na vlastné trovy. Termín do 31. januára 1968 s tým, že ak by sa uvedený príkaz neuposlúchol, MNV v Košickej Belej s odborom výstavby ONV v Košiciach prevedie úradnú deložáciu.

D. a h. Katarína Kijovská
Kijovská Margita

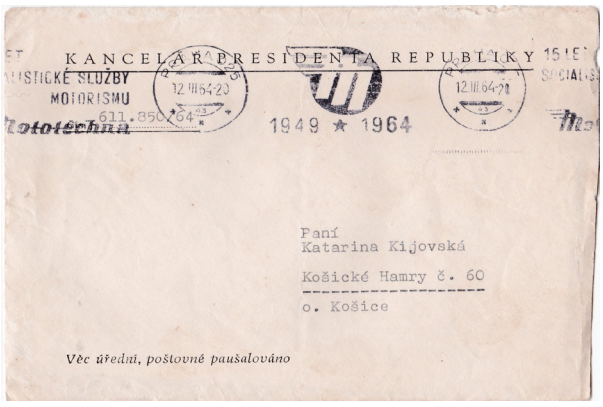

Fotografie dokumentov, ktoré budú použité v knihe *Baba z lesa*, 2021

10. Vander

Počas štúdia na strednej škole v rokoch 1994 až 1999 v Košiciach sa Lena ako sídliskové dieťa stala súčasťou malej skupiny mladých ľudí, ktorých spájala túžba každý piatok odísť z mesta na vander do hôr (výnimočne šlo aj o špecifické mestské vandre ako napr. Krakov 1999) s minimálnimi zásobami jedla, takmer bez peňazí a navyše bez stanov. Každý deň novou trasou sa táto skupinka mladých ľudí snažila prejsť väčšiu časť hôr a nikdy nezostať dve noci na jednom mieste. Slobodné putovanie po nedotknutej slovenskej krajine malo na rozdiel od trampov a skautov iné, alebo lepšie povedané žiadné pravidlá, žiadné presne určené miesta, iba snaha nachádzať a precítiť čo najviac nedotknutú krajinu. V núdzi boli niekedy nútení vytvárať si jedinečné provizórne prístrešky a hľadať si v prírode niečo na zahnanie hladu. *"A to sme vtedy netušili, že to boli naše posledné roky bez mobilov, počítačov a facebookov"*[15].

Autorka to s odstupom času vníma ako jedinečný spôsob trávenia času, ktorý pre nasledujúce generácie možno celkom vymizol.
Tento fotografický súbor pracujúci s jej vlastným fotografickým archívom svedčí tiež o začiatkoch autorkinho dokumentárneho prístupu prostredníctvom méda fotografie. Medzi fotografiami nájdeme aj zábery z inej ruky, či zábery poznačené vplyvom času. "*Dôležitý je princíp spoločného prežívania ďaleko za mestom na úplnom konci druhého tisícročia."*[16]

Podobnej téme sa venovali aj autori úspešných fotografických kníh Oldřich Malachta v knihe Vandr a Libor Fojtík v knihe Trampové. Podľa samotnej autorky je však séria čiernobielých fotografí o trochu inom fenoméne trávenia času v prírode bez pravidiel. Preto je jej už dávnejšou túžbou pripraviť o tom knihu práve pod názvom Vander. Avšak teraz, keď na túto tému vznikli dve nové a úspešné autorské fotografické knihy, bude musieť názov knihy zvážiť. V každom prípade však nevidí dôvod túto jedinečnú skúsenosť nespečatiť, keďže ponúka trochu iný fenomén. V takom prípade by knihu (v adekvátne menšom rozsahu ako jej kniha Spis 44 a pripravovaná Baba z lesa) obohatila aj o fotografie jej vtedajších "priateľov z lesa".

15 Preis osobného rozhovoru s Lenou Jakubčákovou, 2021
16 Preis osobného rozhovoru s Lenou Jakubčákovou, 2021

Lena Jakubčáková, Vander, 1998-2000

11. Fotografická ilustrácia

Vzájomný vzťah fotografie a literatúry je pre Jakubčákovú ďalšou veľkou témou. Autorka sa vo svojich teoretických prácach počas štúdia na Institute tvůrčí fotografie v Opave venuje práve téme knižnej ilustrácie a vzťahu fotografie a literárneho textu. Za najdôležitejšiu funkciu literárnej ilustrácie považuje estetickú a interpretačnú. Názornú, náučnú, či dekoratívnu považuje za druhoradé. Vo svojej teoretickej práci uvádza, že *"Dobrá knižná či výstavná fotografická ilustrácia môže nielen obohatiť, ale v niektorých prípadoch aj zdvojnásobiť posolstvo či pôžitok z literárneho textu."*[17] Svoje vedomosti, záujem o literatúru a literárne umenie tak Lena Jakubčáková pretavuje aj do oblasti fotografie.

K tomuto špecifickému umeleckému žánru jednoznačne môžeme zaradiť aj jej súbor čiernobielych fotografických ilustrácií ku knihe esejí s názvom *Jedna báseň, dva jazyky* z roku 2008 od básnika, prekladateľa a literárneho vedca Jána Gavuru. Autorka svoje fotografické ilustrácie tiež predstavila roku 2011 na vernisáži výstavy s názvom *Slovo v obraze - Obraz slovom.*

Jedným z naobľúbenejších básnikov a spisovateľov Leny Jakubčákovej je Jakub Deml, ktorý je považovaný za predchodcu moderných literárnych smerov, hlavne surrealizmu. A práve pre knihu tohto spisovateľa s názvom *Hrad smrti* plánuje Lena v blízkej budúcnosti vytvoriť fotografické ilustrácie. Autorka chce takýmto spôsobom tiež dostať knihu k súčasnému čitateľovi, pretože je už dlhé roky nedostupná. Pre tento účel autorka plánuje po prvýkrát vo svojej tvorbe naozaj inscenovať, s rešpektom k drevorytovým ilustráciám Jozefa Váchala, ktoré zdobili vydanie Hradu smrti z roku 1912.

17 JAKUBČÁKOVÁ, Lena: Slovenská fotografická ilustrácia, 2014

Lena Jakubčáková, *Slovo v obraze - Obraz Slovom*, 2011

Lena Jakubčáková, *Slovo v obraze - Obraz Slovom*, 2011

12. Pamäť na skle

Jednou z významných kurátorských výstav, na ktorej sa Jakubčáková podieľala bola výstava fotografií farára Bélu Petrika zo slovenskej dediny Rad z prvej polovice 20. storočia. Na tejto výstave sa Lena Jakubčáková ale nepodieľala len kurátorsky ale aj osobne reštaurovala staré sklenené želatínové negatívy. Béla Petrik zanechal po sebe vyše 400 fotografií na skle, kotré po rokoch skladovania bolo potrebné zreštaurovať a prostredníctvom výstav ich ukázať verejnosti. Aj keď bol Béla Petrík len fotograf amatér samouk, jeho fotografie sú na výbornej technickej úrovni s evidentným umeleckým prístupom. Okrem portrétov a autoportrétov sa medzi fotografiami nachádza aj mnoho hodnotných dokumentárnych snímkov z vtedajšieho života na vidieku v Medzibodroží. Vôbec prvá výstava z tvorby Bélu petríka tak bola len úvodom do ďalšieho bádania. Jakubčákova sa týmto spôsobom usiluje o záchranu národného dedičstva a upozorňuje tiež na veľký prínos reštaurátorskej činnosti v oblasti fotografie. Na základne vlastných skúseností s reštaurovaním sklenených negatívov si Lena Jakubčáková uvedomuje aké veľké bohatstvo sa ukrýva v rôznych neprebádaných slovenských pozostalostiach. Čas ale hrá proti tomuto národnému bohatstvu preto je podľa Jakubčákovej veľmi dôležité systematické reštaurovanie tohto krehkého dedičstva.

Krabičky so sklenenými negatívmi Bélu Petrika

Študentky Leny Jakubčákovej z Fakulty umení TU v Košiciach pri reštaurovaní sklenených negatívov Bélu Petrika

Béla Petrik, 1906-1920

Výstava *Pamäť na skle*, Béla Petrik, Františkánsky kláštor v Bratislave, 2016
Kurátor výstavy: Lena Jakubčáková

13. Jakubčáková a D'Agata

V roku 2013 Lena Jakubčáková pôsobila ako tlmočníčka svetoznámeho kontroverzného fotografa Antoina D'Agatu pri návštevách utečenckých táborov na Ukrajine a tiež asistovala pri jeho návštevách rómskeho sídliska v Košiciach na Luníku IX. Mnoho cenných skúseností tak Lena získavala vďaka návštevám v rodinách, rozhovorom a tiež na pomoci s prípravou jeho výstavy Odysseia pre Kasárne Kulturpark. *"Odvtedy už nemám strach z Luníka IX, viem tam hocikedy prísť. Mám známu, prostredníctvom ktorej viem pomáhať alebo sprostredkovávať niečo pre študentov. Ľudia sú tam naozaj rôzni a mnohí aj veľmi snaživí, aj keď my to často nevidíme, lebo ich hádžeme do jedného vreca, resp. kvôli ostatným ľahostajným nemajú šancu"*[18].

Napriek tomu, že samotný D'Agata nie je typ fotografa, ktorý by svojou kontroverznosťou bol Lene blízky, na cestách s ním pochopila, o čo mu vlastne ide, že "*on fotografiu nevníma ako ako niekoľko súborov, ale ako život. To, čo fotografuje, tým aj naplno žije, je preto akoby bez domova, skrátka žije svoje súbory, všetko im odovzdáva, vytvára akoby jeden veľký súbor.*"[19] Tento prístup, to samotné túlanie, odovzdanie sa ceste, na Lenu Jakubčákovú veľmi zapôsobil a sú naďalej v príležitostnom kontakte.

Pedagogická činnosť

Záujem o ľudí je vlastnosť, ktorá Lenu jakubčákovú prirodzene zaviedla do pedagogickej oblasti. Svoje schopnosti začala využívať už v roku 2006 ako vedúca fotografického krúžku v centre voľného času Domino v Košiciach. Jej zameraním bola analógová fotografia, práca v tmavej komore a čiernobiely negatívny a pozitívny proces. Neskôr v roku 2007 začala pracovať ako odborný asistent na Inštitúe prekladateľstva a tlmočníctva, Filozofická fakulta PU v Prešove. V tejto činnosti pôsobila do r. 2013 kedy začala na tejto fakulte externe vyučovať predmet psychologické aspekty tvorby fotografie. Súčasne od r. 2011 do r. 2017 viedla výučbu predmetu fotografická prax na Strednej súkromnej škole filmovej v Košiciach. V súčasnosti, po menšej pauze, pracuje ako odborný asistent na Fakulte umení Technickej univerzity v Košiciach v ateliéri fotografie a nových médií, kde vyučuje dokumentárnu a výtvarnú fotografiu, dejiny fotografie a tmavú komoru. Svoje skúsenosti tak odovzdáva ďalej a sama autorka vnima túto prácu ako vzájomne obohacovanie sa a je pre ňu prínosom.

18 Preis osobného rozhovoru s Lenou Jakubčákovou, 2021
19 Preis osobného rozhovoru s Lenou Jakubčákovou, 2021

Záver

Počas štúdia na Inštitúte tvorivej fotografie v Opave v r. 2006 - 2014 mal na tvorbu Leny Jakubčákovej zásadný vplyv významný dokumentárny fotograf a pedagóg prof. Jinřich Štreit, s ktorým si veľmi dobre rozumela a ostala s ním v kontakte aj po ukončení štúdia na ITF.

"Okrem vytvárania si obrazu o súčasnej fotografii sa mi Jindra stal veľkou spriaznenou dušou a po čase akoby aj druhým otcom"[18]

Lenu ovplyvnil najmä svojím prístupom, že je podstatné sústrediť sa na to, čo je nadčasové, nie aktuálne a trendové, ale to, čo je ozajstný život, nie ilúzia a byť "*milosrdným svedkom najrôznejších ľudských osudov a že je dôležité s tými ľuďmi tráviť veľa času a tiež to, že aj postihnutých alebo chorých ľudí treba zobrazovať tak, aby sme na fotke to postihnutie/chorobu veľmi necítili. Nezamerať sa práve na nedostatky ako mnohi iní len preto, že je to šokujúce"*[19]

Okrem pedagógov na ITF, akými boli napr. aj Rafal Milach, ktorý Lenu ovplivnil v tom, aký dôraz kládol na proces tvorby autorskej fotografickej knihy, bol aj jej spolužiak Imrich Veber. Práve v tomto procese tvorby sa Lena Jakubčákova našla. Samozrejme mal na ňu vplyv aj oveľa starší spolužiak z Košíc, významný slovenský fotograf a kolega z PhotoArt Centra Pavel Maria Smejkal.

Spoločnú reč našla aj so svojím spolužiakom, ďalším zverencom prof. Jinřicha Štreita Petrom Drábkom z Hodonína. *"Vyzeralo to, že ideme v šľapajách tohto veľkého učiteľa, ale nebolo to celkom tak, mali sme svoj názor a v pohode sme sa s ním konfrontovali. Petr fotil vtedy pár rokov cigánov pod Tatrami a on napr. fungoval tak, že s nimi naozaj žil, všetko zdieľal a až potom pomaly začal aj vytvárať zábery... vtedy, keď to už bolo prirodzené, vtedy, keď bol na chvíľu ich súčasťou, keď ho prijali. To bolo pre mňa úžasné, i keď táto stará téma nebola na ITF "in". Ja si však myslím, že na akúkolvek starú/vyhorenú tému nie je dôvod pozerať, že je nemoderná, zbytočná, veď stále záleží od prístupu, hĺbky, nasadenia"*[20].

Neskôr na Fakulte umení, kde doteraz vyučuje, sa stretla s veľkými osobnosťami fotografie Rudom Prekopom a Ľubom Stachom, ktorým mala možnosť asistovať.

Inšpiráciu v tvorbe našla tiež vo fotografických knihách Martina Martinčeka, najmä v tých dokumentárnych o ľuďoch z hôr a tiež v kultovom filme Dušana Hanáka o Martinčekových ľuďoch z fotografií Obrazy starého sveta.

20 Preis osobného rozhovoru s Lenou Jakubčákovou, 2021

Presne tento štýl práce ju oslovuje a po tom, čo takýmto spôsobom podvedome dlhé roky dokumentovala Babu z lesa o nej plánuje v roku 2021 vydať finálnu autorskú knihu ,hoci mnohí si mylne myslia, že už vyšla, pôvodná však bola iba maketa.

V doterajšej fotografickej tvorbe Leny Jakubčákovej vidíme jej veľký záujem o ľudí, o čom svedčia dhlodobé projekty ako *V odlúčení* a *Baba z lesa.* Dá sa povedať, že sa v týchto dlhodobých projektoch našla a v blízkej budúcnosti môžeme očakávať, okrem knihy *Baba z lesa*, ktorá výjde už tento rok, aj ďalšie autorské knihy. Na projekte *Baba z lesa* vidíme, akým spôsobom autorka posúva hranice pôvodného fotografického cyklu o samotárskej žene a usilovným bádaním ho rozširuje o historické fakty.

Silný vzťah a záujem Leny Jakubčákovej k literatúre môžeme vidieť nielen v jej fotografickej ilustrácii, ale aj v teoretických prácach. V ilustračnej tvorbe teda môžeme očakávať ďalšie fotografické projekty. Okrem spomínaných nedokončených - načatých projektov plánuje na budúci rok (2022) pripraviť aj výstavu o jej obľúbenom regióne Gemer, ktorý dokumentuje už 20 rokov. Ako vidieť, Lena Jakubčáková nie je ambiciózny typ fotografa, ktorý plodí jedno dielo za druhým, ale dlhodobo pracuje na jednej téme a často sa aj stáva, že pod tým istým názvom vytvára rôzne priebežné výstupy. Až kým sa nedopracuje k vysnenému a dlho sa rodiacemu výsledku.

Výber z nezaradených fotografií

Lena Jakubčáková, *Gemer*, 2005

Lena Jakubčáková, *Gemer*, 2009

Lena Jakubčáková, Gemer, 2010

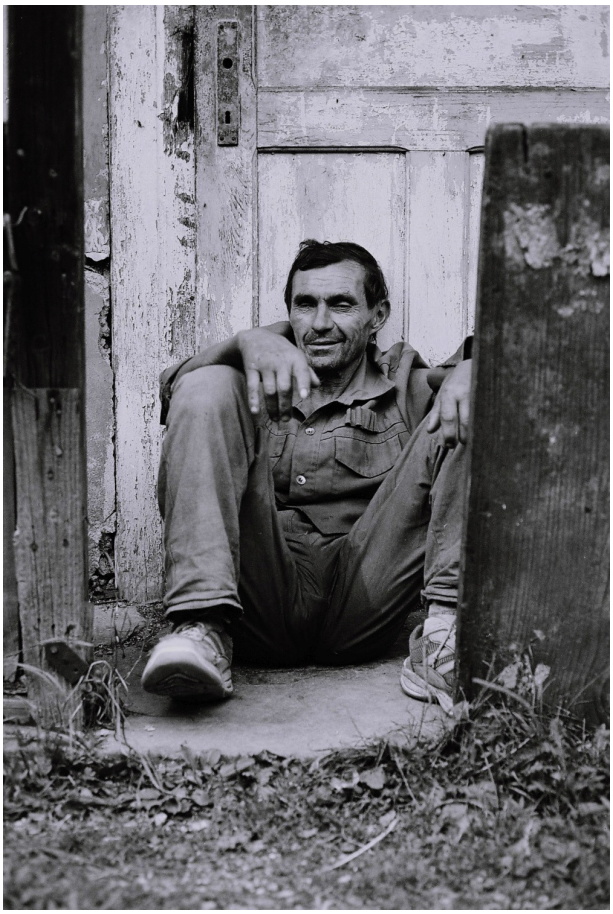

Lena Jakubčáková, *Gemer*, 2008

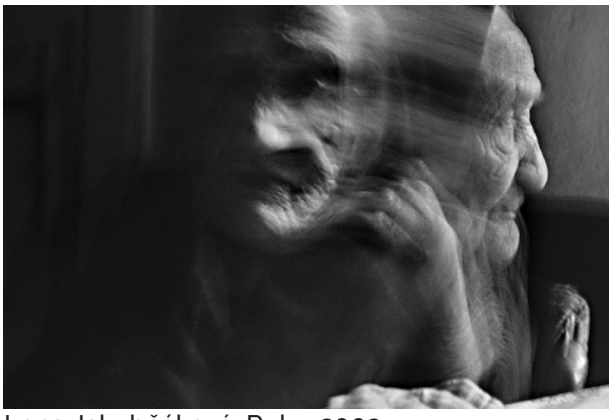

Lena Jakubčáková, Ruky, 2002

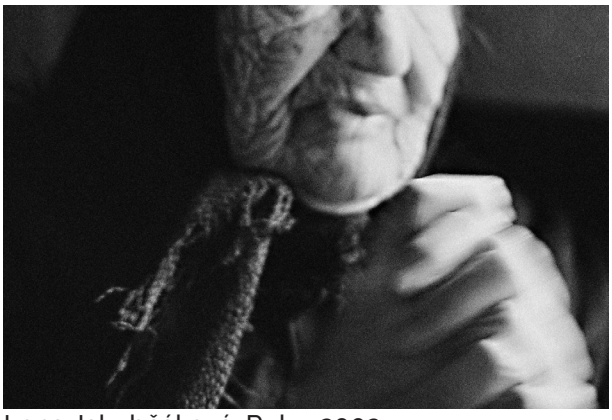

Lena Jakubčáková, Ruky, 2002

Lena Jakubčáková, Portrét, 2009

Lena Jakubčáková, Gemer, 2011

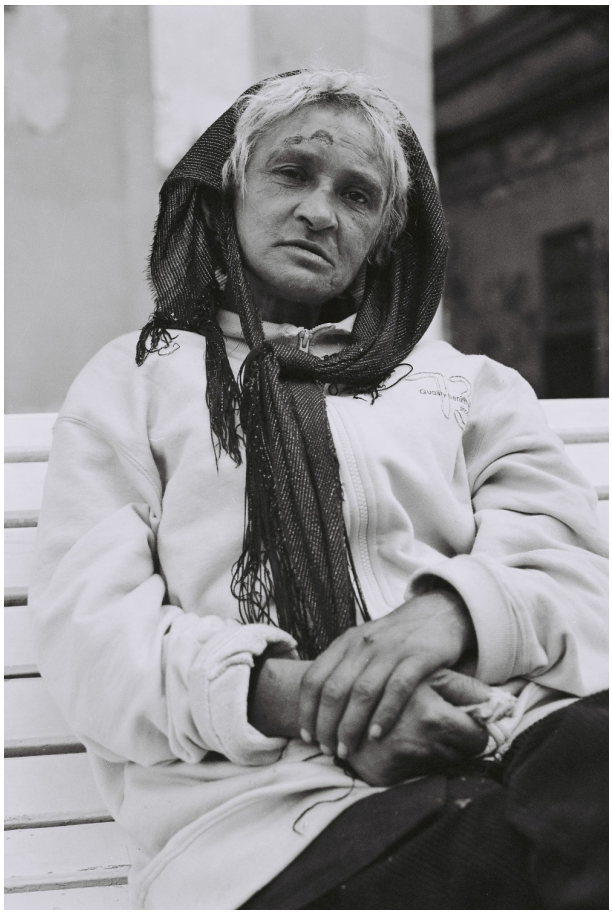
Lena Jakubčáková, Portrét, 2012

Lena Jakubčáková, Portrét, 2002

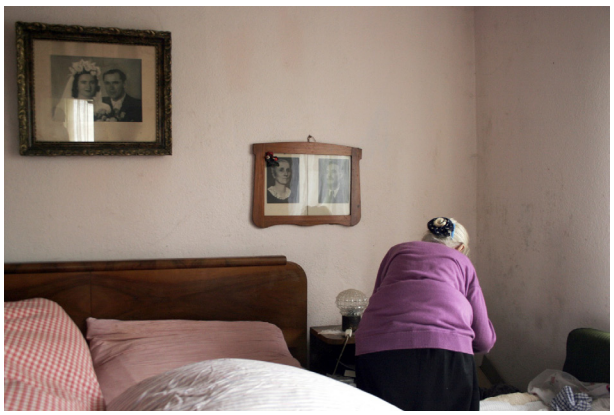
Lena Jakubčáková, Gemer, 2006

Lena Jakubčáková, Portrét, 2006

Kolektívne výstavy

2019 Podoby slobody. Medzinárodná výstava súčasného vizuálneho umenia Nitrianska galéria, Nitra, Slovensko.

2019 MASS 2019 / Media Art Slovak Scene 2019, Vol. 5. Múzeum moderného umenia Andyho Warhola, Medzilaborce, Slovensko.

2019 Festival Skapal pes. Nová Koronč, Trebišov, Slovensko.

2019 Šumiacky fotofest. Šumiac, Slovensko.

2018 Deväť, Martin Vlado. Výstava fotografických ilustrácií pre knihu Flexibuk No. 5. Galéria Kotolňa, Košice, Slovensko.

2017 No go no reply. Výstava Katedry výtvarných umení a intermédií Fakulty umení Technickej univerzity v Košiciach. Kunsthalle, Košice, Slovensko.

2018 Deväť, Martin Vlado. Literárna kaviareň Viola, Prešov, Slovensko.

2016 Poznan Photo Diploma Award. Maison de la Photographie, Lille, Francúsko.

2016 They Said Yes / Central European Weedings in contemporary photography. Muszi-Org, Maďarsko.

2016 Kassel Dummy Award, 8. Photobook Festival Kassel.
Three Shadows Photography Art Centre, Peking, Čína (s reprízami v Ríme, Dubline, Oslo, Barcelone, Zagrebe, Brage a v Dome umenia v Bratislave).

2015 Poznan Photo Diploma Award. Slowodownia Gallery, Stary Browar, Poznaň, Poľsko.

2015 25 rokov Inštitútu tvorivej fotografie / 25. Mesiac fotografie. Galéria Médium, Bratislava, Slovensko.

2015 Institut tvůrčí fotografie v Opavě / Prague Photo Festival. Kafkov dům, Praha, Česká republika.

2015 Okamihy / Nové mená v súčasnej dokumentárnej fotografii. Dom fotografie, Liptovská galéria P.M. Bohúňa, Liptovský Mikuláš, Slovensko.

2014 Slovak Press Photo. Stará radnica, Múzeum mesta Bratislava, Bratislava, Slovensko.

2014 Plató. Východoslovenská galéria, Košice, Slovensko.

2014 You are here. Second Cities Project. GT 22t, Sonda Art Space, Maribor, Slovinsko.

2013 Portraits croisés / Festival Latcho Divano. Cinéma Les Variétés, Marseille, Francúzsko.

2013 Prelínanie. Kasárne Kulturpark, Košice, Slovensko.

2013 PING – PONG. Výstava pedagógov a študentov Katedry výtvarných umení a intermédií Fakulty umení TU v Košiciach. Dom umenia, Bratislava, Slovensko.

2013 Mladé médium IV. / Tri dielne. Galéria Opera, Divadlo Jiřího Myrona, Národní divadlo moravskoslezské, Ostrava, Česká republika.

2013 Fotofestival OFF Station 2013. Nádraží Plzeň – Jižní předměstí, Plzeň, Česká republika.

2013 Projet Second Cities: Regards croisés. Bibliotheca Alcazar, Marseille, Francúzsko.

2013 Ľubo Stacho & Laboratórium. Dom fotografie, Liptovská galéria P.M. Bohúňa, Liptovský Mikuláš, Slovensko.

2013 Cités. Francúzsky inštitút, Bratislava, Slovensko.

2012 Civilizované iluze. Fotografická sbírka Muzea umění Olomouc. Muzeum umění Olomouc, Česká republika.

2012 „I“ – Autoportréty študentov ITF / Festival OFF Bratislava. Pisztoryho palác, Bratislava, Slovensko.

2012 Cités. Espace Culture, Marseille, Francúzsko.

2012 Tri dielne. Slovenské národné múzeum, Bratislava, Slovensko.

2011 Crash Test. Výstava umělců nejmladší generace. Galerie Topičův salon. Praha, Česká republika.

2011 Cités, Second Cities project. Fotogalerie Václav Lídl, Praha, Česká republika.

2011 Dokumennt spoleczny w fotografii. Centrum Lowicka, Warsava, Poľsko.

2011 Cités / Second Cities project. Východoslovenská galéria, Košice, Slovensko.

2011 Byt 70/80. Výmenník Brigádnická, Košice, Slovensko.

2011 ChaTovéBlues / Festival Fotokošt. Výklopník, Baťův kanál u Sudoměric, Česká republika.

2010 Second Cities – workshop Košice-Marseille 2010. Galéria Bašta, Košice, Slovensko.

2010 Opavská škola fotografie. Open Gallery, Bratislava, Slovensko.

2010 Kontrast. Výstava fotografií a poézie. Mestské kultúrne stredisko, Humenné, Slovensko.

2008 Magie české fotografie. Zámek Bruntál, Bruntál, Česká republika.

2008 Strom. Medzinárodný salón ekologickej fotografie. Galéria Ľ. Fullu, Ružomberok, Slovensko.

Autorské výstavy

2019 Baba z lesa. Sninský kaštieľ, Snina, Slovensko.

2019 Baba z lesa. Galéria umelcov Spiša, Spišská Nová Ves, Slovensko.

2017 Baba z lesa. Galerie Jiřího Jílka, Šumperk, Česká republika.

2017 V odlúčení, Spis 44. Stredoeurópsky dom fotografie, Bratislava, Slovensko.

2017 Baba z lesa. Slovenský inštitút, Budapešť, Maďarsko.

2017 V odlúčení, Spis 44. Ústav na výkon trestu odňatia slobody (Ženská väznica), Nitra – Chrenová, Slovensko.

2017 V odlúčení, Spis 44. Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody (Otvorené oddelenie), Prešov, Slovensko.

2017 V odlúčení, Spis 44. Ústav na výkon trestu odňatia slobody, Sabinov, Slovensko.

2017 Karol Stollmann – Lena Jakubčáková: Ticho, Baba z lesa. Kino Kotva, České Budějovice, Česká republika.

2016 V odlúčení, Spis 44. Ústav na výkon trestu odňatia slobody (Ženská väznica), Levoča, Slovensko.

2016 V odlúčení, Spis 44. Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody, Košice, Slovensko.

2016 Baba z lesa. Galerie Café Amadeus, Muzeum umění Olomouc, Olomouc, Česká republika.

2016 Baba z lesa. Galerie Výloha, Bystřice pod Hostýnem, Česká republika.

2015 Marseille. Galerie Pasáž Beška, Hodonín, Česká republika.

2014 Lena Jakubčáková – Michal Luczak – Martin Wágner: Sen o svobodě. Kaple sv. Jiří, Litovel, Česká republika.

2013 Marseille, Second Cities Project. Fotogaléria NOVA, Košice, Slovensko.

2013 Laurence Janner – Lena Jakubčáková: Portraits croisés, Festival Rozmanitosť. Kasárne Kulturpark, Košice, Slovensko.

2013 Nina Šošková – Lena Jakubčáková: Pazuchy. Nástupište 1 – 12, Multimediálny priestor pre súčasnú kultúru, Topoľčany, Slovensko.

2012 Fotografie. Univerzitná knižnica Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov, Slovensko.

2012 V odlúčení. Kultúrny dom Na korze, Sabinov, Slovensko.

2011-12 Út az ismeretlenbe. Galeria Ifjúsági és Szabadido Ház, Miškolc, Maďarsko.

2011 Lidé z Marseille. Café au Chat noir, České Budějovice, Česká republika.

2011 Lena Jakubčáková – Jindřich Štreit: Za mrežami väznice. Dom Quo Vadis. Bratislava, Slovensko.

2011 Slovo v obraze – obraz slovom. Verejná knižnica Jána Bocatia, Košice, Slovensko.

2011 V odloučení. Galerie Café Amadeus, Muzeum umění Olomouc, Olomouc, Česká republika.

2011 Lena Jakubčáková – Jindřich Štreit: Cesta do neznáma – za mrežami slovenskej väznice. Kasárne Kulturpark, Košice, Slovensko.

2011 Marseille. Wave – centrum nezávislej kultúry, Prešov, Slovensko.

2011 Petr Drábek – Lena Jakubčáková: Můj domov je, kde jsem já, V odloučení. Galéria Opera, Divadlo Jiřího Myrona, Národní divadlo moravskoslezské, Ostrava, Česká republika.

2010 V odloučení. Kino Kotva, České Budějovice, Česká republika.

2010 V odlúčení. Krajské osvetové stredisko, Rožňava, Slovensko.

2009 V odlúčení. Galerie Pohoda, Hodonín, Česká republika.

Publikované / zverejnené práce (výber)

Jakubčáková, L. – Smejkal, P.M.: Umelecké vzdelávanie vo väznici. In: Soňa Vancáková a kol.: Odsúdení. Život za mrežami a návrat na slobodu. Equilibriac, Košice 2021.

Between Solitude and Freedom (Portfolio). EJMAP, European Journal of Media, Art & Photography, 1/2020, Vol.8, No.1., Faculty of Mass Media Communication, University of SS. Cyril and Methosius in Trnava, 2020.

Jakubčáková, L.: Torzo – Laboratórium večných návratov. In: Fotonoviny, Stredoeurópsky dom fotografie, Bratislava, 50/2020, 14. ročník, január 2020, s. 10, https://www.sedf.sk/wp-content/uploads/2020/02/fotonoviny50.pdf

Bendzák Ľuboš: Vlastná váha. Kordíky: Skalná ruža 2019 (fotografické ilustrácie).

Jakubčáková, L.: FUTU / Foto-diplomovky na východe. In: Fotonoviny, Stredoeurópsky dom fotografie, Bratislava, 45/18, 12. ročník, október 2018, s. 4, https://www.sedf.sk/wp-content/uploads/2019/12/fotonoviny45.pdf

Jakubčáková, Lena: Baba z lesa. Krátky výtvarno-dokumentárny film. Košice, 2017: https://www.youtube.com/watch?v=EiAzQudHd_k (slovenská verzia), https://www.youtube.com/watch?v=zT_Aw8w270Q (anglická verzia)

Jakubčáková, Lena: Význam a výraz vo fotografii, 1.-3. časť. In: Zvesti, roč. 49, č. 2-4, 2017.

Jakubčáková, Lena: Spis 44. Košice: DIVE BUKI 2016.

Lena Jakubčáková, Peter Župník, Juraj Gembický: Béla Petrik. Katalóg Mesiaca fotografie 2016, Bratislava 2016, s. 22-25.

Jakubčáková, Lena: Staré – nové. In: Fotonoviny, Stredoeurópsky dom fotografie, Bratislava, 35/16, 10. ročník, marec 2016, s. 13, https://www.sedf.sk/wp-content/uploads/2018/07/fotonoviny35.pdf

Jakubčáková, Lena: Ilustračný experiment alebo hľadanie novej „výhybky“ In: Kitta, Richard (ed.): Flexibuk No. 5. / Vlado & Deväť. Košice: Dive Buki, 2015, nečíslované strany.

Jakubčáková, Lena: Slovenská fotografická ilustrácia. Teoretická diplomová práca, Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské university v Opavě, 2014: http://itf-new.slu.cz/sprava-studentu/workdetail/705

HUB-KE. PhotoART Centrum, Košice. 2014.

Jakubčáková, Lena.: Psychologické aspekty súčasného fotografického autoportrétu. In: FUTU-RES, Košice, 2013, s. 88-95.

Kitta, Richard (ed.): ENTER+ / FRANCE. Košice: DIVE BUKI 2011.

Smejkal, Pavel Maria (ed.): Second Cities, Cités. Košice: PhotoART Centrum 2011.

Smejkal, Pavel Maria (ed.): Second Cities, Workshop Košice-Marseille. Košice: PhotoART Centrum 2010.

Gavura, Ján (ed.): Jedna báseň, dva jazyky.Prešov: Prešovská univerzita v Prešove 2006 (fotografické ilustrácie).

(Spolu)práca na umeleckých projektoch

BABA Z LESA II., štipendium, Fond na podporu umenia, 2020-2021
V ODLÚČENÍ / SPIS 44, dotácia, Fond na podporu umenia, 2016-2017
BABA Z LESA, štipendium, Fond na podporu umenia, 2016-2017
PAMÄŤ NA SKLE: FARÁR A FOTOGRAF BÉLA PETRIK, Nadačný fond Telekom pri nadácii Pontis, 2016
IN LIVING MEMORY, Erasmus+, Projekt umeleckého vzdelávania vo väznici, 2014- 2016
PLATÓ, K13 a Východoslovenská galéria v Košiciach, 2014
HUB-KE, PhotoART Centrum, Košice 2014
ANTOINE D´AGATA: ODYSSEA, Európske mesto kultúry Košice, 2013

UMELECKÉ VZDELÁVANIE VO VÄZNICI: K SYSTEMATIZÁCII A PRENOSU METODOLÓGIÍ, Grundtvig, 2011-2013
SECOND CITIES: KOŠICE – MARSEILLE, PhotoART Centrum, Košice, 2010-2013
PANEL STORY, PhotoART Centrum, Košice, 2011

Prezentácie / konferencie (výber)

Prezentácia kolektívnej monografie ed. Soni Vancákovej: Odsúdení, Teologická fakulta v Košiciach, 17.6.2021

Pecha Kucha Night Prešov Vol. 19, Wave – centrum nezávislej kultúry, Prešov, 2018

Lena Jakubčáková – Samuel Čarnoký: Spis 44, Festival LIKE 2017: https://www.youtube.com/watch?v=C4PMbAETEEg

Bez šepkára. Show Milana Kolcuna, Malá scéna, Košice, 22.11.2017

Reč fotografií, s Jánom Knapíkom ,TV LUX: Doma je doma, 27.4.2017, https://www.tvlux.sk/archiv/play/doma-je-doma-1144-rec-fotografii

In Living Memory. Záverečná konferencia o umeleckom vzdelávaní odsúdených, Východoslovenská galéria, Košice, 2016

Pecha Kucha Night Košice Vol. 38 / Fovember špeciál, Woont, Košice, 19.11.2015

7. setkání českých, slovenských a polských vysokých škol s fotografickým studijním oborem, Slezská univerzita v Opavě, Opava, 2015

The Borders: Inside / Outside. Európska konferencia o umeleckom vzdelávaní odsúdených, La Friche La Belle de Mai, Marseille, 2013

TV LUX / Doma je doma. Hosť relácie, 15.2.2012

Cesta do neznáma – za mrežami slovenskej väznice. Medzinárodná konferencia umeleckého vzdelávania vo väznici, Kasárne Kulturpark, Košice, 2011

Workshopy (výber)

2016 2016 lektor dielne Jozefa Fabiniho / Reflexia nevideného, Po Gotickej ceste 2 / Mobilné fotodielne Domu fotografie, lGaléria umelcov Spiša, Spišská Nová Ves

2016 2016 účastník Kurzu čistenia a reštaurovania fotografických sklenených negatívov, Slovenský národný archív v Bratislave

2016 2016 Kreatívne dediny, vedenie fotografickej dielne pre deti v Hačave, Viola, 2016

2015 2015 asistent Workhshopu kyanotypie, Michal Roháľ, Fakulta umení TU v Košiciach

2015 2015 účastník série workshopov In Living Memory, Prešovská väznica, Otvorené oddelenie, Prešov

2014 2014 účastník workshopu In Living Memory, študenti Fakulty umení TU v Košiciach a nórski študenti univerzity Westerfals v Oslo, Fakulta umení TU v Košiciach

2011 2011 Dokumentárna dielňa Jindřicha Štreita, iniciatíva Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave, Lom na Rimavicou

Nominácie a ocenenia

2018 Národná cena za dizajn 2018 / Grand Prix. Grafický dizajn Samuela Čarnokého / autorská kniha Leny Jakubčákovej Spis 44

2018 Národná cena za dizajn 2018 / Finalista. Grafický dizajn Kataríny Rybnickej / autorská kniha Leny Jakubčákovej Baba z lesa

2018 Medzinárodné bienále grafického dizajnu / Finalista. Grafický dizajn Samuela Čarnokého / autorská kniha Leny Jakubčákovej Baba z lesa

2017 Photobookshow – J Book Show. Finalista súťaže s knihou Spis 44

2016 Kassel Dummy Award 2016. Finalista súťaže s knihou Spis 44

2016 Self Publish Riga 2016. Finalista súťaže s knihou Spis 44

2015 Poznan Photo Diploma Award 2015. Finalista súťaže so sériou Baba z lesa

2014 Slovak Press Photo 2014. 1. miesto za prácu Baba z lesa v kategórii Každodenný život

2008 Cena zväzu slovenských fotografov / Strom. Medzinárodný salón ekologickej fotografie

Zbierky v galériách a múzeách

Muzeum umění Olomouc, Česká republika
Fotogaléria NOVA, Košice, Slovensko

Životopis

od 2021 Odborný asistent
Fakulta umení Technickej univerzity v Košiciach, Katedra výtvarných umení a intermédií, Ateliér nových médií / Ateliér fotografie
Dokumentárna a výtvarná fotografia, Tmavá komora, Dejiny fotografie

Nov. 2020 – súčasnosť Pokračovanie projektu Baba z lesa pre knižné vydanie
Vydavateľstvo Absynt, Žilina
Ďalšia tvorba a finalizácia autorskej knihy Baba z lesa pre vydanie vo vydavateľstve Absynt (plán vydania: tento rok) vrátane aktualizácie fotografickej časti z vlastného archívu, prípravy textových častí, ako aj tvorby nového (historického) materiálu v súvislosti so zánikom dediny Košické Hámre.

2017-2018 Lektorka projektu Umeleckého vzdelávania v prešovskej väznici
PhotoART Centrum, Košice
Pokračovanie v umeleckom vzdelávaní skupiny prešovských odsúdených, iniciované dvoma medzinárodnými projektmi Umelecké vzdelávanie vo väznici: k systematizácii a prenosu metodológií (2011-2013) a In Living Memory (2014-2016).

2014-2017 Prvá fáza práce na projekte Baba z lesa
Podporené aj Fondom na podporu umenia
Realizácia umeleckého projektu Baba z lesa, ktorého výstupmi boli maketa autorskej fotografickej knihy (grafický dizajn: K. Rybnická), krátky výtvarno-dokumentárny film (hlavný strih: B. Vaitovič) a viaceré výstavy (napr. v Slovenskom inštitúte v Budapešti, kurátor: I. Komanická).

2011-2017 Externá výučba predmetu Fotografická prax
Stredná súkromná škola filmová v Košiciach

2007-2017 Realizácia umeleckého projektu V odlúčení/Spis 44
Podporené aj Fondom na podporu umenia
Výstupy v podobe niekoľkých výstav (napr. Stredoeurópsky dom fotografie v Bratislave, 2017) a vydanie autorskej fotografickej knihy Spis 44, ktorá získala viaceré zahraničné nominácie na finalistov (napr. Self Publish Riga 2016, J Book Show na Cork Photo festival, Kassel Dummy Awards 2016 s reprízami v Pekingu, Barcelone, Dubline, Bratislave, Ríme...), ako aj Národnú cenu za dizajn 2018 za grafický dizajn S. Čarnokého).

2016 Kurátorské práce na projekte Pamäť na skle
Krajský pamiatkový úrad Košice, rímsko-katolícka farnosť Rad
Realizácia projektu záchrany fotografického dedičstva farára Bélu Petrika „Pamäť na skle“ (výstava napr. aj v rámci Mesiaca fotografie v Bratislave 2016).

2014-2016 Spolupráca na medzinárodnom projekte In Living Memory
PhotoART Centrum, Košice
Druhý projekt umeleckého vzdelávania vo väznici v spolupráci so zahraničnými partnermi, ako aj so študentmi FUTU, Nórska, Španielska a s odsúdenými z prešovskej väznice.

2013-2014 Externá výučba predmetu Psychologické aspekty tvorby fotografie
Filozofická fakulta Prešovskej v Prešove

2013 Asistent fotografa Antoine D´Agata / projekt Odyssea
Európske hlavné mesto kultúry Košice
Tlmočenie, preklady, sprevádzanie v utečeneckých táboroch na Ukrajine a Slovensku + na sídlisku Luník IX., ako aj spolupráca pri finalizácii projektu Odyssea

2013 Člen tímu prekladateľov súčasnej poézie: Ateliér Import/Export Košice/Marseille
CIPM: Centre international de poésie Marseille, EHMK 2013 (pre knižné vydanie)

2011-2013 Spolupráca na medzinárodnom projekte Umelecké vzdelávanie vo väznici
PhotoART Centrum, Košice / Grundtvig, Učiace sa partnerstvá
Pilotný projekt umeleckého vzdelávania vo väznici, v spolupráci s organizáciami z Marseille, Barcelony, Milána a Wuppertalu.

2012 Preklady a ich editovanie/korektúry pre francúzske číslo ENTER+ DIVE BUKI Košice, CIPM: Centre international de poésie Marseille

2011 Účastník na Dokumentaristickej dielni Jindřicha Štreita
Lom nad Rimavicou
Spolupráca s VŠVU

2010-2013 Spolupráca na projekte Second Cities: Košice-Marseille
PhotoART Centrum, Košice
Viaceré umelecké pobyty v Marseille, spolupráca s marseillskými fotografmi v Košiciach, výstupy v podobe viacerých individuálnych, aj skupinových výstav a prezentácií.

2007-2013 Odborný asistent, 2007-2013
Inštitút prekladateľstva a tlmočníctva, Filozofická fakulta PU v Prešove
Zameranie sa na teóriu, dejiny a kritiku umeleckého prekladu; najmä na kritiku slovenských a českých prekladov francúzskej poézie 20. storočia.

2006-2012 Vedúca fotografického krúžku, 2006-2012
Centrum voľného času Domino, Košice
Analógová fotografia, práca v tmavej komore, čiernobiely negatívny a pozitívny proces

2004-2008 Letné školy Jána Husa, 2004-2008
Hejnice, La Rochelle, Olomouc, Prešov, Besse
Aktívna účasť na francúzsko-česko-slovenských konferenciách, interdisciplinarita.

2004-2005 Administrátor, 2004-2005
Vzdelávacie centrum Formation, Košice

2003 Tlmočenie, 2003
Vzdelávacia organizácia Greta de Laon, Francúzsko

2017	Certifikát o absolvovaní kurzu čistenia a reštaurovania fotografických sklenených negatívov Slovenský národný archív v Bratislave
2010-2014	MgA., odbor Tvůrčí fotografie Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě
2006-2010	BcA., odbor Tvůrčí fotografie Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě
2004-2008	PhD., odbor Literárna veda Inštitút prekladateľstva a tlmočníctva FF Prešovskej univerzity v Prešove
2003	Medzinárodný certifikát DALF (Diplôme approfondi de Langue Française) Francúzska aliancia, Košice
2002	Certifikát o absolvovaní Ateliéru umeleckého prekladu: Poézia Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove
1999-2004	Mgr., odbor Francúzska filológia Inštitút románskej a klasickej filológie, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove
1994-1999	Bilingválne gymnázium (francúzsko-slovenské), Košice

Menný register

Čarnoký, Samuel 17, 18, 19, 54
D'Agata, Antoin 41
Deml, Jakub 35,
Drábek, Petr 42
Fojtík, Libor 33
Gavura, Ján 35, 53
Hanák, Dušan 42
Hermes, Daniel 23
Huszár, Tibor 14
Jakubčáková, Lena 7, 8, 9, 13, 14, 17, 21, 23, 29, 30, 38, 41, 43
Kavaliauskas, Mindaugas 23
Kiovská, Katarína 29, 30
Malachta, Oldřich 33
Martinček, Martin 42
Milach, Rafal 42
Petrik, Béla 38, 39, 40, 52, 53
Prekop, Rudo 42
Rybnická, Katarína 29
Sobek, Evžen 23
Stacho, Ľubo 42,
Šošková, Nina 26, 28, 50
Smejkal, Pavlol Maria 21, 23, 42, 52, 53
Špaková, Maruška 30
Štreit, Jinřich 13, 14, 19, 42, 50, 55
Tarasiewicz, Ula 23
Vaitovič, Boris 30
Vancáková, Soňa 21
Veber, Imrich 42
Vlado, Martin 46, 53

Zoznam použitej literatúry a zdrojov

JAKUBČÁKOVÁ, Lena, V odlúčení, DIVE BUKI, Košice 2016

JAKUBČÁKOVÁ, Lena, Baba z lesa (maketa), 2017

JAKUBČÁKOVÁ, Lena: Slovenská fotografická ilustrácia, ITF FPF SU v Opavě, Opava, 2014, dostupné na: http://itf-new.slu.cz/sprava-studentu/workdetail/705

JAKUBČÁKOVÁ, Lena: Fotografia a literárny text v slovenských knižných publikáciách (výber od druhej polovice 20.storočia), ITF FPF SU, Opava, 2010

JAKUBČÁKOVÁ, Lena: Between solitude and freedom, časopis EJMAP, Faculty of Mass Media Communication University of SS. Cyril and Methodius, Trnava. 2020

PISKOROVÁ, Laura, Tibor Huszár, ITF FPF SU v Opavě, Opava, 2003

HRABUŠICKÝ, Aurel - MACEK, Václav: Slovenská fotografia 1925-2000, Bratislava, Slovenská národná galéria, 2001

BIRGUS, Vladimír - MLČOCH, Ján.: Česká fotografie 20.
století, Umeleckoprůmyslové museum v Praze, KANT, Praha, 2005

MARKOVIČOVÁ, Veronika - PAŠTEKOVÁ, Michaela -VIAZANIČKA, Ján: Dokument 1, Bratislava, ARTTODAY, 2019

http://www.jindrichstreit.cz/biografie/#

https://youtube.com/watch?v=rO-e5eT3v4g&feature=share

https://www.sme.sk/c/3400976/vazni-romske-svadby-a-new-york.html

https://www.teraz.sk/kultura/fotograf-tibor-huszar/109334-clanok.html

https://fotoklubnova.sk/?p=1822

http://www.ninasoskova.sk/?go=foto&album=pazuchyy&n=6

https://fotoklubnova.sk/?p=2836

http://www.kosice2013.sk/projekt-second-cities-sa-preklopil-do-svojej-druhej-polovice/

https://ceskobudejovicky.denik.cz/kultura_region/fotky-dostanou-vezni-pred-propustenim20100616.html

https://www.dokumentmagazin.sk/clanok/spis-44

https://www.facebook.com/events/libresso-books-coffee/lena-jakubčákovábaba-z-lesaautorská-prezentácia-knihy-a-filmu/224079998110987/

https://soda.o2.sk/pribehy/fotostory/krasny-projekt-v-ktorom-fotografka-20-rokov-dokumentovala-babu-z-lesa/

https://www.behance.net/gallery/58313423/Baba-z-lesa-(Granny-from-the-Woods)

https://fotoklubnova.sk/?cat=26

Fotografia na titulnej stránke: Zuzana Šefčíková
Použité písmo: Raleway
Počet strán: 50
Tlač: Sedem, s.r.o., Košice, 2021